

pojęcie: **ŚRODOWISKO MIESZKANIOWE**
rozszerzenie: **ZDROWE ŚRODOWISKO MIESZKANIOWE**

autorstwo: **Grażyna Schneider-Skalska**

Środowisko mieszkaniowe to ogół wszystkich czynników ożywionych i nieożywionych, mniej więcej jednolitych na danym terenie, służących realizacji potrzeb wynikających z podstawowej funkcji mieszkania, oddziałujących na mieszkańców i ulegających zmianom pod ich wpływem. Środowisko mieszkaniowe ma istotne znaczenie w zaspokajaniu potrzeb psychofizycznych człowieka miejskiego. Powinno ono spełniać wymagania jednostki w zakresie bezpiecznego schronienia, identyfikacji, komfortu fizycznego i psychicznego. Oczekuje się od niego poczucia wygody, intymności i izolacji, komfortu bioklimatycznego, bezpieczeństwa i higieny, warunków dla wypoczynku psychicznego i fizycznego.

[G.Schneider-Skalska; 2004, „Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia.”Wyd. Politechnika Krakowska, s.19/20]

Il. 1. Nowe Żerniki, Wrocław (fot. G. Schneider-Skalska, 2019)

„**Środowisko zamieszkania** tworzą osiedla ludzkie, stanowiące kompleksowe organizmy złożone z antropogennych elementów przeznaczonych dla pełnienia wielorakich funkcji, osadzone w środowisku przyrodniczym. Elementy antropogenne i przyrodnicze wyznaczają łącznie przestrzeń i terytorium, w którym człowiek żyje, pracuje, tworzy rodzinę i gdzie poszukuje zabezpieczenia, dobrobytu fizycznego, indywidualnego i duchowego”.

[J.M.Chmielewski. 2001. Autor opiera się na materiałach konferencji ONZ „Środowisko ludzkie”, Sztokholm 1972; J.M.Chmielewski, 2001, „Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast.” s.12.]

Środowisko, w rozumieniu polskiego ustawodawcy, to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnia ziemi, kopaliny, woda, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz oraz klimat.

[Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 Kwietnia 2001.]

Środowisko zbudowane (built environment),

określa tę część fizycznego otoczenia, „która została stworzona przez człowieka w celu zaspokojenia jego potrzeb przez wzniesienie artefaktów budowlanych (a nie kształtowanie materiału naturalnego, jak masy ziemne, czy zieleń”.

[K.J. Lenartowicz, 1997. „Słownik psychologii architektury dla studiujących architekturę”. s.135.]

Zdrowe środowisko mieszkaniowe powinno stwarzać warunki dla podtrzymania stanu zdrowia fizycznego, psychicznego i poczucia spójności społecznej.

Wśród niezbędnych składników zdrowego środowiska mieszkaniowego można wskazać zasadnicze dwie sfery: programową służącą realizacji zdrowego stylu życia i znacznie trudniejszą do zdefiniowania, obejmującą takie elementy jak przyjazna skala i odpowiednie proporcje, forma przestrzeni i czytelność, intymność i widoki, kontakt z elementami przyrodniczymi i ich właściwe zastosowanie wpływające na zapewnienie zdrowia i dobrego samopoczucia.

Wymienionym cechom odpowiadają trzy grupy elementów, których zastosowanie przybliży nas do kształtowania zdrowego środowiska:

- **podział strukturalny środowiska mieszkaniowego** zapewniający czytelność i dogodną dostępność odpowiedniego programu funkcjonalnego, w tym przede wszystkim umożliwiającego realizację zdrowego stylu życia,

- **elementy przyrodnicze** sprzyjające dobremu samopoczuciu mieszkańców i kształtujące przyjazny mezoklimat,
- **przestrzeń społeczna-sąsiedzka** sprzyjająca identyfikacji, realizacji kontaktów społecznych i funkcjonowaniu zespołu mieszkaniowego jako struktury przestrzennej i społecznej.

Wymienione elementy przyjmują różne formy w zależności od strefy, w której znajduje się obszar mieszkaniowy: śródmiejskiej, mieszkaniowej czy obrzeżnej.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) w dokumentach dotyczących *Zdrowych Miast* wymienia obszary wpływające na zdrowie ludzi, wśród których na pierwszym miejscu znalazły się dom, osiedle wiejskie i miejskie, dzielnica mieszkaniowa, na kolejnych umieszczono szkołę, miejsce pracy, rynek żywności oraz miasto i dzielnicę. Jak się ocenia, większy wpływ na stan zdrowia ludzi ma jakość wymienionych wyżej miejsc niż organizacja służby zdrowia.

G.Schneider-Skalska 2004, „Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia.” Wyd. Politechnika Krakowska, s. 60 i 151]

Ilustracje: kontakt z naturą

strefy: śródmiejska, mieszkaniowa/osiedlowa, obrzeżna - w Szczecinie, Krakowie, Poznaniu, fot. G. Schneider-Skalska

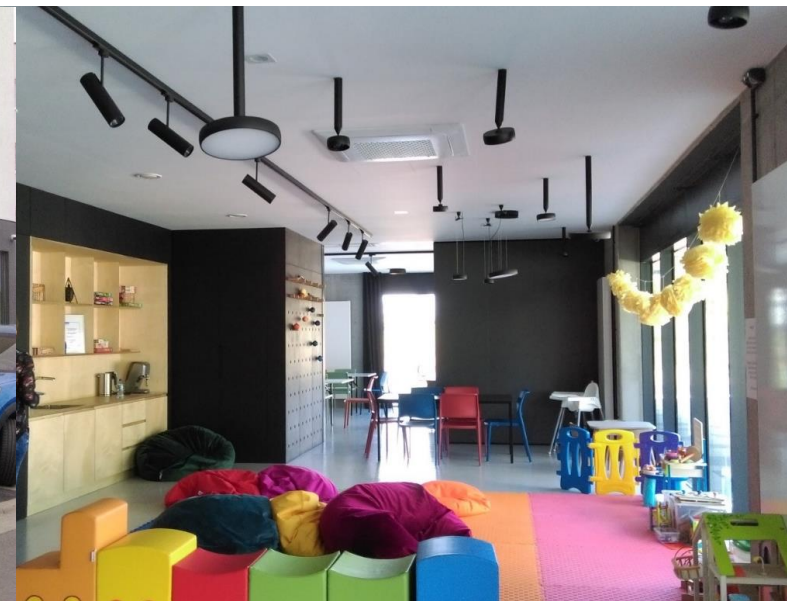
Ilustracje: kontakt z naturą

strefy: śródmiejska, mieszkaniowa/osiedlowa, obrzeżna - w Berlinie, Innsbrucku, Almere, fot. G. Schneider-Skalska

Ilustracje: dostępność usług

aktywne partery w śródmieściu Gdańska, w osiedlu Nowe Żerniki we Wrocławiu i klub osiedlowy w nowym krakowskim osiedlu, fot. G. Schneider-Skalska

Ilustracje: dostępność usług

aktywne partery w śródmieściu Baden, centrum usługowe w Solar City w Linzu, integracja funkcji mieszkaniowej i usługowej w Almere; fot. G.Schneider-Skalska

Komentarz

Środowisko mieszkaniowe w Polsce jest z racji historycznego rodowodu zróżnicowane. Z uwagi na duże zróżnicowanie oraz ze względu na pojawiające się nowe tendencje, również różnorodne – od miasteczek w duchu Nowego Urbanizmu po hybrydy Stevena Holla – przyszłość środowiska mieszkaniowego jawi się jako mozaika. Ideałem byłoby żeby ta mozaika miała czytelną i zrozumiałą strukturę, żeby jakość środowiska w różnych jej fragmentach była porównywalnie wysoka, mieszkańcy mieli możliwość wyboru i aby znalazło się w niej miejsce dla wszystkich niezależnie od statusu finansowego.

Zróżnicowanie typologii zabudowy mieszkaniowej jest w dużej mierze pochodną indywidualnych cech lokalizacji, zarówno pod względem krajobrazowym jak i położenia w stosunku do całego organizmu miejskiego. Model stref koncentrycznych E.W. Burgessa, powstały już w roku 1923 w oparciu o analizę miast amerykańskich, wyszczególnia pięć stref rozmieszczenia przestrzennego miasta. Analizując powyższy model oraz biorąc

pod uwagę doświadczenia, stan obecny i tendencje zarysowujące się w większości europejskich i polskich miast można powiedzieć, iż nadal istnieć będą trzy podstawowe strefy miasta, w których ludzie realizować będą swoje marzenie o domu: śródmieście, strefa mieszkaniowa/osiedlowa, wreszcie strefa obrzeżna/przedmieście, każda z innymi cechami.

- **Za najważniejsze należy uznać zapewnienie w każdej strefie prozdrowotnych cech środowiska. Wiążą się one z poczuciem komfortu przestrzennego, klimatycznego, akustycznego i użytkowego.**
- **Należy też uznać, że cechy prozdrowotne środowiska mieszkaniowego powinny być uznane za jeden z mierników jego jakości, a jakość środowiska mieszkaniowego uznana za miernik jakości życia.**

Należy przypomnieć słowa Ralpa Erskine'a, który uważał, że *architektura i urbanistyka powinny realizować potrzeby estetyczne i użytkowe, wykorzystywać możliwości techniczne i materiałowe ale również, a może przede wszystkim realizować ideały demokratyczne: szacunek dla ludzkiej godności, równości i wolności* (Schneider-Skalska, 2012, s. 95)

Bibliografia

- J.M. Chmielewski J.M., 2001. *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, s. 12
- *Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001*
- Lenartowicz K.J., 1997. *Słownik psychologii architektury dla studiujących Architekturę*. Wyd. Politechniki Krakowskiej, s. 135
- Schneider-Skalska G. 2004. *Kształtowanie zdrowego środowiska mieszkaniowego. Wybrane zagadnienia*. Wyd. Politechniki Krakowskiej,
- Schneider-Skalska G., 2012. *Zrównoważone środowisko mieszkaniowe. oszczędne, społeczne piękne*, Wyd. Politechniki Krakowskiej
- *Building a Healthy City: A Practitioners' Guide*, 1995, s. 24.
- Hamm B., *Socjologia miasta. Wybór tekstów.*, 2001, s.119.
- Bać Z., 2002 a). *Habitaty III fali 2002*. Habitat trzeciej fali, EXPO 2010 – Wrocław. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.